

AWARENESS, Indonesian Art Today

Tekst

Voorwoord in de tentoonstellings-
catalogus door Lely Oei, mei 2009

Tentoonstelling

AWARENESS, Indonesian Art Today

Galerie

Canvas International Art,
Amsterdam

Periode

6 juni–4 juli 2009

In 2004 was ik in Indonesië en Singapore om de boekpresentatie bij te wonen van 'Exploring Modern Indonesian Art', over de collectie van dr. Oei Hong Djien. Een andere reden was om de mogelijkheden te verkennen voor het brengen van hedendaagse kunst uit Indonesië naar Nederland. Hoewel de ontwikkelingen in de kunstwereld daar snel op gang kwamen, was ik nog niet overtuigd genoeg om de uitdaging aan te gaan.

Toen ik afgelopen zomer terug was, was meteen voelbaar dat er weer een hele nieuwe dynamiek was van jonge kunstenaars met een nieuwe, meer universele beeldtaal. Ik voelde meteen: De tijd is nu rijp!

Gelukkig zag Martijn Kielstra hetzelfde, toen ik hem tijdens een bezoek aan zijn galerie, Canvas International Art, een selectie van kunstenaars liet zien. En ziehier het resultaat van onze samenwerking: AWARENESS, Indonesian Art Today.

Al geruime tijd volg ik de ontwikkeling in de hedendaagse kunst in Indonesië vanuit Nederland, tijdens mijn bezoeken ginds en in gesprekken met mijn oom, neven en anderen. Met opzet schrijf ik geen 'Indonesische kunst', dit wordt nog al te vaak geassocieerd met nostalgische beelden, 'tempo doeloe' en folklore of 'toeristenkunst'. Regelmatig wordt dan ook gevraagd of een dergelijke expositie niet in het Tropenmuseum thuis hoort. Dat de afgelopen decennia de kunstwereld in Indonesië niet heeft stil gestaan kunt u in deze expositie zien.

In de keuze van kunstenaars toon ik verschillende generaties en de ontwikkeling in hun beeldtaal. Made Wianta (1949) en Arahmaiani (1961) hebben beiden een deel van hun opleiding in Nederland en België gevolgd. Mede door hun vele reizen is hun beeldtaal internationaal toegankelijk. Pupu Daru Purnomo (1964) en Nasirun (1965) volgden hun respectievelijke kunstopleidingen in Indonesië en waren tot 2001 nauwelijks buiten hun land geweest. In Nasirun's werk en misschien een vleugje in dat van Pupu's is hun Indonesische afkomst zichtbaar. In Nasirun's werk spelen vaak Javaanse thema's een rol, maar dit betekent niet dat het om 'lokale kunst', ambacht of folklore gaat.

Ay Tjoe Christine (1973), Jumaldi Alfi (1973) en Andy Dewantoro (1974) hanteren een internationale beeldtaal. Hun werk is niet plaats- en tijdgebonden en er is geen specifieke kennis van Indonesië nodig om hun werk volledig te kunnen doorgronden. Door de globalisatie en de snelle ontwikkelingen in media en technologie het afgelopen decennium zijn deze kunstenaars letterlijk in staat (kunst)beelden van over de hele wereld tot zich te nemen. Hier volgt een overzicht van de geëxposeerde Indonesische kunstenaars

Made Wianta

Wat mij aanspreekt in het oeuvre van Made Wianta is zijn vermogen om zichzelf telkens weer te vernieuwen. Verschillende keren was ik benieuwd naar de naam van de kunstenaar bij het zien van een werk dat mijn aandacht getrokken had. Tot mijn verbazing bleek het elke keer weer Made Wianta te zijn. Zijn abstracte werken stralen altijd kracht uit met een gevoeligheid voor de details.

Maar bovenal herken ik in zijn werk mijn eigen passie voor de wushu (taiji), waarin je een ogenschijnlijk simpele beweging steeds weer opnieuw kan onderzoeken, een beweging die je steeds weer naar een diepere laag en een nieuwe ervaring brengt. De kracht van de herhaling. De beheersing wordt en lijkt volmaakt, maar na 'de volmaaktheid' blijken er toch vaak weer nieuwe deuren en sensaties achter te liggen. Made Wianta is een meester in de beheersing van 'de lijn' en blijkt in staat deze lijn steeds weer opnieuw uit te vinden.

Arahmaiani

In 2008 bezocht ik een grote solo-expositie van Arahmaiani, 'slow down bro'. Ik werd meteen gegrepen door haar grote maatschappelijke betrokkenheid en haar vermogen dit op verschillende manieren in haar werk tot uitdrukking te brengen. Van performance tot video art, van humoristische cartoons tot poëzie

uitgehouden in steen. Maar het meest was ik getroffen door haar gevoelige, intieme portretten in grijs. Hoewel Arahmaiani internationaal haar sporen heeft verdiend als geëngageerd kunstenaar, besloot ik dat deze werken ook een bredere aandacht verdienen in een 'niet politiek/maatschappelijke' setting. Deze nieuwe werken laten zien dat haar kunst ook meer subtiele kanten van de innerlijke mens weergeeft, en toont haar kwetsbare kant.

Pupuk Daru Purnomo en Nasirun

In 2001 reisden Nasirun, Pupuk, dr. Oei Hong Djien en ik gezamenlijk naar Parijs. Met maar weinig woorden tot ons aller beschikking leerde ik de kunstenaars in het gezelschap kennen. De enigszins introverte Pupuk bleek een observeerder, bij wie je alleen maar kon gissen naar zijn gedachten. Terwijl de altijd goedgehumeurde, vrolijke Nasirun soms in verwondering afdwaalde, maar dan verschromt weer snel op zoek ging naar ons, zijn wegwijzers in deze voor hem onoverzichtelijke lichtstad. In hun werk, herken ik hun karakter.

In Pupuks getoonde werk kunt u zijn grote observatievermogen herkennen. Terwijl zijn verfstroken altijd expressief zijn, acht hij de details ook belangrijk. Precies genoeg gedoseerd om het werk zijn kenmerkende sfeer mee te geven. Het intermenselijke observatievermogen vindt u terug in de triptiek 'Introspectie'. Het gaat, zoals u in zijn bijschrift kunt lezen, om de communicatie tussen man en vrouw. Hij schrijft hierover: 'In my life I sometimes looked for a situation where a decision could not be made, this introspection brought me to a point where communication seemed never to be on my side.'

Nasirun heeft niet alleen een rijke fantasie, maar ook het vermogen om deze om te zetten in sterke, warme, kleurrijke beelden. Hoewel hij overwegend in (heel) grote formaten werkt om zijn verhalen te kunnen vertellen, ziet u in deze tentoonstelling dat hij ook goed raad weet met andermans werk in zijn serie 'Invitations'. Nasiruns werk is zeer uitbundig. Maar dat hij ook mooi ingetogen werk kan maken, zie ik dagelijks in een klein ingetogen portretje van een vrouw in rode en zwarte schakeringen, dat ik van de schilder kreeg. Het is verstild, en zo mooi dat het mij altijd zal blijven boeien. Wie dat kan is een ware kunstenaar!

Jumaldi Alfi

Afgelopen zomer kwam ik rechtstreeks van het vliegveld van Yogya in Alfi's atelier terecht, gelegen tussen de sawa's. Behalve twee enorme doeken was er weinig te zien in de met TL-lampen verlichte ruimte. Eigenlijk vroeg ik mij maar twee dingen af: 'Hoe kan iemand hier werken met deze verlichting?' (ik was namelijk maar niet in staat om een goed beeld te krijgen van het werk) en 'What's all the fuss about this artist?' Totdat er een plekje in de uiterste hoek van het atelier vrijkwam, vanaf daar zag ik direct dat het een goed werk was en werd erdoor gegrepen. Vervolgens zag ik meer mooie werken van hem. Maar later dat jaar kreeg ik het pas echt door, toen ik bij familie logeerde en elke maaltijd at tegenover een groot werk van hem. Zijn werk is als een ontdekkingsreis. Steeds weer valt je oog op een ander detail dat eerder aan je aandacht ontsnapte, maar opnieuw 'ontdekt' dient te worden. Tegelijkertijd straalt het rust uit en blijft het iets ongrijpbaars houden.

Ay Tjoe Christine

Ay Tjoe is de enige kunstenaar in het gezelschap die ik niet persoonlijk ontmoet heb, maar toen ik een paar (vroeg) werken van haar zag, vond ik meteen dat zij in deze expositie thuishoorde. Tevens vind ik het belangrijk om uit een land als Indonesië ook werk van vrouwelijke kunstenaars te laten zien. Haar werk is vaak een mix van figuratief en abstract, ruimtelijk en tegelijkertijd benauwend, maar altijd gevoelig. In deze expositie zijn twee abstracte werken van haar te zien, waarin het onderwerp water, en de diepere betekenis van water, centraal staan.

Andy Dewantoro

Op zoek naar de huidige stand van zaken in de kunst in Indonesië en de daarbij horende jonge nieuwe kunstenaars kwam ik in 2008 terecht in het culturele centrum Taman Budaya in Yogya. Daar werd een grote overzichtstentoonstelling

gehouden van tientallen jonge, aanstormende en al gevestigde kunstenaars. Meteen bij de ingang van de tentoonstelling viel mijn oog op een tableau van acht kleine verstilte landschappen van bomen en/of gebouwen. Het bleek verkocht, zoals vele andere werken waar ik naar vroeg. Eenmaal buiten stelde ik mijzelf de vraag die mijn oom, mij al vele malen gesteld had op mijn reizen toen ik jonger was: 'Wat vind je het mooiste en waarom?' Het werk dat na zoveel indrukken bleef hangen was: 'Nowhere or Anywhere' van Andy Dewantoro. Een landschap bijna volledig in zwart, groot, maar niet beklemmend of bedrukkend, eerder rustgevend. Mooi in zijn eenvoud. Opvallend genoeg bleek later dat dit schilderij niet verkocht was. Inmiddels begin en eindig ik de dag ermee en nog steeds word ik regelmatig verrast welke 'sfeer' het zwart nu weer aangenomen heeft. De acht mini's bleken ook van hem te zijn, evenals een werk dat ik al vele malen bij dr. Oei Hong Dijen gezien had, maar heel andere kenmerken heeft, zoals een fel rood kleurvlak en een mensfiguur. Kijkend naar het werk dat hij in 2007 en 2008 heeft gemaakt, zie je zijn experimenteren met of zonder kleur, met mensfiguren, voertuigen of juist lege, schetsmatige of strakke composities. In de werken in deze tentoonstelling heeft hij zijn richting gevonden en is bijna alle kleur uit het werk verdwenen. Het strakkere werk in combinatie met verf die naar beneden druipt komt het best tot zijn recht in de grote werken, het schetsmatige beter in de miniseries. Andy Dewantoro staat aan het begin van zijn carrière, maar zijn start is zeker veel belovend!

Bezoekers aan Indonesië hebben veelal de ervaring dat de mensen zeer vriendelijk zijn, maar vinden het moeilijk hoogte van hen te krijgen. In deze tentoonstelling zult u zien dat de kunstenaars geen moeite meer hebben om hun innerlijke wereld om te zetten in beeld. Ofwel door expressie zoals Nasiruns werk maar overwegend door introspectie, zoals een werk van Pupuk ook letterlijk heet. Er hoeft niks meer versluierd te worden zoals in het Suharto tijdperk, of per se aan de orde gesteld worden zoals in de periode na de reformatie. De Indonesische kunstwereld is gerijpt en volwassen geworden. De kunstenaars volgen hun eigen artistieke weg, vanuit hun innerlijke bewustzijn.

Tijdens de voorbereidingen van deze tentoonstelling kreeg ik regelmatig de vraag: Wat is dat dan voor kunst uit Indonesië? Ik hoop u in deze expositie niet alleen te introduceren in de wereld van de hedendaagse kunst in Indonesië, maar u bovenal nieuwsgierig te maken, inspireren en prikkelen, om in de toekomst uw blik op de kunstenaars in dit interessante land verder te verruimen!